

Ik was voorzitter van de vredesbeweging, die zich in den Haag gevormd had. Ik blijf, voor en na, voor de vredesbeweging werkzaam. Carnegie is mij een vriend. En juist, omdat wij thans aan oorlogsgevaar zijn blootgesteld, kan nooit te sterk de neiging tot het pacifisme gevoed worden. Alleen, van alle bewapening te water en te land afzien en slechts het vredeslied uitjubelen, is geen praktische politiek. De verhoudingen op de wereld kunnen niet altijd-durend zóó blijven, als zij op een gegeven oogenblik zijn. Het eene volk verliest, het andere volk wint, aan cultuur, aan levenskracht, aan hoogere bekwaamheid en macht.

Dit moest in 't praktische leven in wrijving en krachtsmeting overgaan. In Den Haag bezitten wij thans het Vredespaleis, en onder de hoogheid onzer Koningin houdt nu in Hare residentie het arbitrage-hof zitting. Zoo is Holland vanzelf er op aangewezen, door zijne centrale positie in de vredesbeweging, den oorlog, waar hij dreigt, te verhoeden, en, wat voor alle volken de taak van iederen dag is, de duurzaamheid van den vrede na te jagen. Alleen, vroeger of later komt het toch weder tot een botsing. Dat weet iedere groote mogendheid, en daarom betaamt het ook ons, rekening te houden met datgene, wat de toekomst ons brengen kan.

Vredestoestanden zijn heerlijk, en ook Holland zal niet nalaten, ze te voorschijn te roepen en te bestendigen. Ook nu gaat de roep van mijn gansche vaderland daarnaar uit. Maar wij zijn een te oud volk, dan dat wij ons nog aan een gekunstelde illusie zouden mogen overgeven. En hoe klaar en helder ook van het vredesfirmament de zon ons bestralen moge, ook wij weten het, dat heldere zonneschijn heden, voor morgen de donkere wolkenmassa met den bliksemstraal uit het donker, niet buitensluit.
